

CUPRINS

Introducere 5

IUDAISMUL

Generalități și cronologie 8
Fondarea 11
De la pământul făgăduinței la exil 15
După Exil 19
De la căderea Ierusalimului la Maimonide 23
De la Cabala la statul Israel 27

CREȘTINISMUL

Generalități și cronologie 31
Iisus 35
Creștinismul primitiv 39
Biserica în Imperiul Roman 43
Biserica Ortodoxă 47
Biserica Apuseană 51
Reformele 55
Roma și Papii 59
Expansiunea în lume 63

ISLAMUL

Generalități și cronologie 67
Mahomed și Coranul 71
De la Mahomed la abasizi 75
Shia islam și dinastiile sunnite 79
Mutaziliții și crezurile 83
Sufiții și islamul în lumea modernă 87
Dezvoltări ale islamului:
ahmadiyya, babiții și bahaii 91

CREDINȚELE INDIENE

Generalități și cronologie	95
Perioada vedică	99
Credințele fundamentale	103
Dumnezeu, zeii și zeițele	107
Shiva și shaiviții	111
Zeițele și tantra	115
Filosofia, reforma și India modernă	119
Jainiștii	123
Parșii	127
Sikhșii: guru Nanak	131
Guru sikh	135

BUDISMUL

Generalități și cronologie	139
Viața lui Buddha	143
Budismul în India și în sud-estul Asiei	147
Budismul Mahayana	151
Tibet	155
China	159
Coreea și Japonia	163

CREDINȚELE CHINEZEȘTI

Generalități și cronologie	167
De la oracolele din oase la Confucius	173
De la Confucius la neoconfucianism	177
Dao	181
Dezvoltarea daoismului	185

CREDINȚELE JAPONEZE

Generalități și cronologie	189
Împărații și kami	193
De la Kamakura la Tokugawa	197
Meiji și noile religii	201
Concluzii	205
Index	206

Învierea lui Cristos de Rafael (1483-1520)

CREȘTINISMUL

GENERALITĂȚI ȘI CRONOLOGIE

Dumnezeu era în Cristos, împăcând lumea cu sine însuși.

Epistola a doua către corinteni a sfântului apostol Pavel

Creștinismul a apărut în Iudeea, pe vremea când aceasta era provincie romană, datorită lui Isus din Nazaret, vindecărilor sale miraculoase și a celor propovăduite de El.

Mai existau pe vremea aceea printre evrei și alți propovăduitori și vindecători, dar niciunul nu a fost atât de remarcat ca Isus. Ceea ce îl făcea pe Isus deosebit era natura mai dramatică a vindecărilor și învățăturilor sale, adesea opusă înțelepciunii și valorilor din vremea sa. Și mai mult decât atât, felul în care insista, dovedea că ceea ce făcea nu venea de la el, ci în întregime de la Dumnezeu.

Unii dintre cei care l-au întâlnit pe Isus au crezut că El era mâna lui Dumnezeu pe pământ și că împărăția lui Dumnezeu lua ființă prin El. Alții erau de părere că Isus se înșela foarte tare și că trădase Tora. Isus a mers intenționat la Ierusalim, acolo unde doar marii preoți puteau decide dacă era sau nu un predicator adevărat. Când marii preoți au decis că nu era, a fost dat pe mâna autorităților romane conduse de Pilat din Pont fiind acuzat că reprezenta o amenințare pentru legea și ordinea jurisdicției romane. A fost executat prin crucificare.

Nu era deloc un început promițător pentru o nouă religie. Dar familia lui Isus împreună cu acei puțini susținători pe care îi avea și-au dat brusc seama, „în cea de-a treia zi”, că El era cu siguranță viu, la fel de sigur cum fusese și mort. Pentru că ziua evreiască începe și se termină la apus, „cea de-a treia zi” însemna la aproximativ 36 de ore de la crucificare – această întoarcere la viață este numită „Învierea”.

Învierea reprezintă baza creștinismului. Primii creștini nu puteau explica în vreun fel și nici măcar înțelege exact ce se întâmplase la Înviere, dar au fost trimiși în lume pentru a răspândi Vestea cea bună („Evanghelia”) că Isus înviase din morți și că oferea noua sa viață celor ce aveau să îl urmeze cu încredere și credință, trăind în slujba celorlalți.

Această comuniune cu Isus cel înviat a fost pusă în practică prin botez și euharistie. Euharistia reprezintă reamintirea constantă a promisiunii făcute discipolilor la Cina cea de taină dinaintea crucificării, că va fi alături de ei printr-un nou legământ în care pâinea și vinul devin trupul și sângele Său.

Acest nou „legământ” era complet diferit de oricare altul pretins sau predicat de alt predicator sau tămăduitor. Dar nu era de fapt „o nouă religie”. În credința primilor discipoli ai lui Isus se regăsea împlinirea a tot ceea ce Dumnezeu promisese

Cronologie

- ~6 i.HR. Nașterea lui Isus
- ~30 d.HR. Crucificarea lui Isus
- ~33 Convertirea Sf. Pavel
- 160-225 Tertulian
- 248 Mileniul Romei, persecuțiile creștinilor
- 284-305 Persecuția creștinilor de către Dioclețian
- SEC. IV Părinții din deșert
- SEC. IV Părinții capadocieni
- 306 Constantin cel Mare, împărat
- 313 Bătălia de la Podul Milvian
- 325 Conciliul de la Niceea
- 354-430 Sf. Augustin (din Hippo)
- SEC. V Sf. Patric
- 410 Alaric la Roma
- 429-435 Codul teodosian
- 451 Conciliul din Calcedon
- ~480-550 Sf. Benedict din Nursia
- SEC. VI Columba
- 563 Întemeierea mănăstirii din Iona
- ~605 Decesul lui Augustin din Canterbury
- 651 Decesul lui Aidan
- 732 Bătălia de la Poitiers
- ~742-814 Charlemagne
- 726-787 Prima controversă iconoclastă
- 813-843 A doua controversă iconoclastă
- 843 Restaurația icoanelor
- 988 Vladimir al Kievului acceptă ortodoxia
- 1071 Bătălia de la Manzikert
- 1076-1122 Controversa investiturii
- 1095-1291 Cruciada estică
- SEC. XII Decretele lui Grațian
- ~1120-1170 Thomas Becket
- ~1172-1221 Sf. Dominic
- 1181/1182-1226 Sf. Francisc de Assisi
- 1184 Prima Inchiziție

și intenționase în primul legământ făcut cu evreii. Ei credeau că Isus era cel care urma să aducă împărăția lui Dumnezeu pe pământ, cel numit Mesia. Cuvântul grecesc pentru Mesia este *christos*, astfel că discipolii lui l-au numit Cristos și au început să își spună creștini în Antiohia, la aproximativ 15 ani după moartea lui Isus.

Creștinii și-au dat seama că Isus era mai mult decât un predicator sau un tămăduitor obișnuit pentru că el spusese clar că tot ceea ce făcea nu venea de la sine ci Dumnezeu lucra prin El. De la început ei au continuat să îl numească după numele său omenesc, Isus, dar au crezut cu tărie că era Dumnezeu întrupat pe pământ. Încă de la primele scrieri din Noul Testament, Isus este atât de aproape asociat cu Dumnezeu încât este slăvit și cinstit așa cum doar Dumnezeu poate fi. Aceasta a dus la credința că Isus este incarnarea lui Dumnezeu, și apoi la ideea că Isus este atât om cât și Dumnezeu, o îmbinare perfectă a celor două naturi într-o singură persoană.

Elaborarea acestei afirmații descumpănitoare o regăsim la începuturile istoriei Bisericii, adesea sub forma argumentelor dar și a conflictelor, având drept rezultat în final crearea crezului și a conciliilor ce aveau să stabilească granițele adevărului despre Dumnezeu și Cristos.

Această Biserică ce întruchipa o atât de fericită transformare a vieții și speranței, s-a răspândit în mare măsură în Imperiul Roman, unde a fost adesea persecutată atunci când creștinii refuzau să ofere sacrificii sau alte omagii în semn de loialitate împăratului. Dar, în secolul al IV-lea, Constantin a acceptat creștinismul ca pe unul din cultele tolerate ale Imperiului și astfel, deși au mai urmat o serie de persecuții, creștinismul a ajuns încetul cu încetul o religie recunoscută a Imperiului Roman.

Pentru a putea fi condus, Imperiul era împărțit între Est și Vest, iar acest fapt a început să se reflecte și în Biserica creștină. Creștinii din Vest au început să îl considere din ce în ce mai mult pe episcopul Romei, numit la fel ca și ceilalți episcopi papa, adică „părinte”, drept cea mai înaltă autoritate a Bisericii. L-au numit Papa. Creștinii din Est nu au acceptat autoritatea Papei asupra lor și astfel a luat naștere dezbinarea profundă dintre Biserica apuseană și ortodoxia estică.

În est, Biserica se confrunta, începând cu secolul al VII-lea, cu expansiunea islamului astfel că multe teritorii creștine au ajuns sub ocupație musulmană. Capitala estului, Bizanțul, numit mai târziu Constantinople, a rezistat până în 1453, când a fost cucerită de musulmani. Ortodoxia estică s-a

- 1204** Jefuirea Constantinopolului de către primii cruciați
- ~**1225-1274** Sf. Toma d'Aquino
- ~**1329-1384** John Wycliff
- 1359** Decesul lui Grigore din Palama
- ~**1372-1415** Jan Huss
- 1438-1445** Conciliul de la Florența
- 1453** Căderea Constantinopolului
- ~**1466-1536** Desiderius Erasmus
- 1483-1546** Martin Luther
- 1484-1531** Ulrich Zwingli
- 1489-1556** Thomas Cranmer
- ~**1491-1556** Ignatius
- 1497-1560** Melancthon
- 1500-1648** Războiul religiilor
- 1505-1572** John Knox
- 1509-1564** John Calvin
- 1512-1582** Sf. Tereza de Avila
- 1533-1603** Elizabeta I
- 1534** Actul de Supremație
- 1540** Fondarea Societății lui Isus (iezuiții)
- 1541** Conciliul de la Ratisbon
- 1542** Inchiziția reînființată drept Congregația pentru Doctrina Credenței
- 1542-1591** Sf. Ioan al Crucii
- 1545-1563** Conciliul de la Trent
- 1549** Francisc Xavier în Japonia
- 1555** Pacea de la Augsburg
- 1572** Masacrul din ziua Sfântului Bartolomeu
- 1589** Patriarhia în Rusia
- 1618-1619** Sinodul de la Dort
- 1620** Părinții pelerini
- 1624-1691** George Fox
- 1644-1718** William Penn
- 1703-1791** John Wesley
- 1722-1794** Paisie Velichovski
- 1727** Petru cel Mare înființează Sfântul Sinod
- 1742** Sfârșitul controverselor riturilor

răspândit în nord, prin Balcani, până în Rusia, dar musulmanii au urmat-o, ajungând sub conducerea lui Soliman I zis Magnificul (1520-1566), până la porțile Vienei.

Și în vest s-au pierdut teritorii în favoarea islamului, inclusiv întreaga Africă de Nord și Spania. Înaintarea musulmanilor a fost oprită în sudul Franței, de către Charles Martel, în bătălia de la Tours/Poitiers din 732. Sub stăpânirea musulmanilor, creștinii au devenit cetățeni subordonați, dar a existat și o mișcare creatoare ce a condus la salvarea filosofiei, medicinei și științei grecești. Adusă în Europa, aceasta a stat la baza dezvoltării științei în vest.

Au mai avut loc și alte invazii ale teritoriilor creștine, înfăptuite de așa-numiții „barbari”, deși unii dintre acești „barbari” deveniseră ei înșiși creștini. În tot acest timp credința creștină a fost susținută din ce în ce mai mult de ordinele mănăstirești. Odată ce teritoriile creștine au devenit sigure, s-au pornit atacuri, numite cruciade, împotriva tuturor celor care reprezentau o amenințare, inclusiv a musulmanilor.

Securitatea, la rândul ei, aducea alte probleme, odată ce Papa urmărea să își mărească puterea atât în domeniul judiciar cât și în cel al spiritualității. Unora dintre creștini li se părea că însăși credința moștenită din învățăturile lui Isus și din Biserica timpurie începea să se schimbe: devenise clar pentru ei că biserica avea nevoie de o reformă.

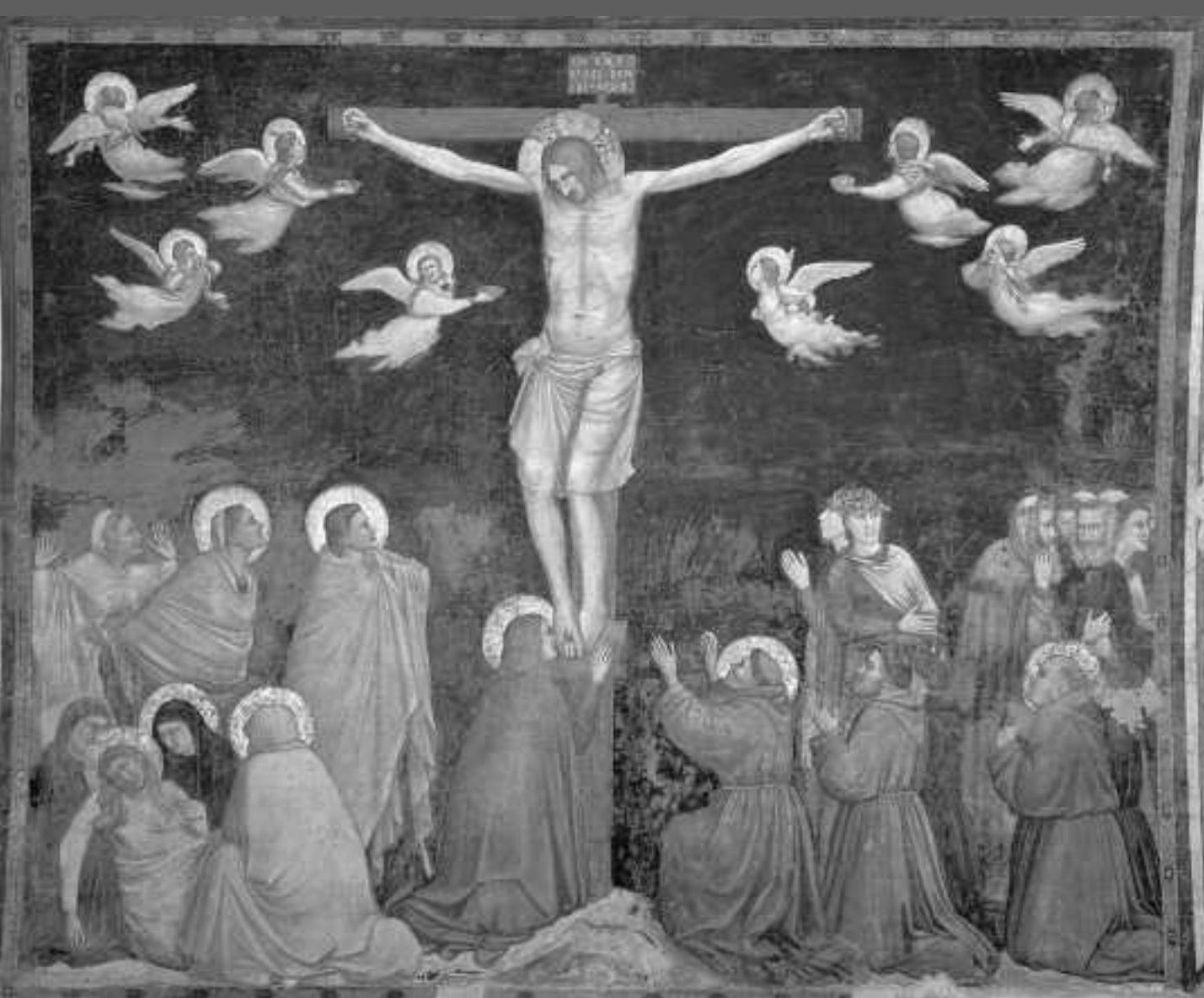
Nu toate încercările de reformă, dintre multele care au avut loc, au căutat să despartă Biserica. Dar problemele erau atât de grave încât despărțirea a devenit inevitabilă. Problema fundamentală era cea a autorității: deținea Papa autoritatea supremă sau aceasta trebuia căutată doar în scripturi?

Așa cum nu a existat o singură „Reformă”, ci mai multe, la fel nu a fost o singură Biserică protestatoare (protestantă) împotriva Papei și a abuzurilor din Biserică. De aceea există atâtea Biserici Protestante ce se bazează pe apelul la Scriptură. Încercarea de unire a creștinismului poartă denumirea de „mișcarea ecumenică” și a condus la fondarea în 1948 a Conciliului Mondial al Bisericilor.

Independența față de autoritatea Papei a dus la o creștere accentuată a autorității bazate pe rațiune în Europa. Unii creștini – inclusiv romano-catolicii – au respins-o deoarece puneau la îndoială Biblia și/sau pe Papă, dar acest fapt a dus la o Reformă total diferită, în care bazele științei umane începeau să depindă de experimente și argumente și nu de supunerea față de autorități. Dezvoltarea științei apusene a fost adânc înrădăcinată în înțelegerea creștină a creației, ca o a doua carte a revelației, dar conflictul cu cei care insistau asupra unei înțelegeri literale a Bibliei era inevitabil.

În tot acest timp creștinismul a dus o politică de explorare și comerț astfel încât acum se găsește efectiv în toate țările, acoperind aproximativ o treime din populația lumii. Istoria creștinismului este reprezentată de fapt, de istoriile creștinismului din întreaga lume. Unele dintre acestea sunt mai vechi decât creștinismul european – în India și Africa – multe dintre ele dezvoltându-și propria abordare a credinței – în Nordul Americii și în Estul Asiei. Toate acestea nu pot fi rezumate într-o astfel de carte, dar aceste forme de „creștinism local” reprezintă adesea credințele care au transformat lumea.

1759-1833	Sf. Serafim din Sarov
1773	Interzicerea iezuiților
1812-1891	Sf. Ambrosie din Optina
1869-1870	Conciliul Vatican I
1881-1963	Papa Ioan al XXIII-lea
1907	Condamnarea modernismului de către Vatican
1910	Conferința de la Edinburgh
1917	Reînființarea Patriarhiei în Rusia
1927	Acordul lui Serghei cu sovieticii
1929	Pactul Vaticanului cu Mussolini
1948	Conciliul Mondial al Bisericilor
1962-1965	Conciliul Vatican II

Crucificarea de Giotto di Bondone (~1266-1337)

CREȘTINISMUL

ISUS

La început era Cuvântul
și Cuvântul era la Dumnezeu
și Cuvântul era Dumnezeu.

Evanghelia după Ioan

Istoria creștinismului ca religie a început cu un bărbat evreu numit Isus, forma grecească a cuvântului ebraic Iosua, care înseamnă „Yahveh (Dumnezeu) Mântuitorul”. S-a ajuns să se creadă că Isus „s-a ridicat la înălțimea numelui său”, reprezentând, într-o manieră destul de dramatică, modul prin care Dumnezeu a adus mântuirea, nu doar evreilor ci tuturor oamenilor, din toate timpurile. Aceasta a fost o credință care a transformat în totalitate nu doar Imperiul Roman, ci, în cele din urmă, întreaga lume.

ISUS EVREUL

Deoarece Isus a fost evreu, creștinii consideră că istoria lor își are originea în creația originală. Creștinii cred că Isus reprezintă împlinirea a tot ceea ce Dumnezeu a dorit să realizeze prin intermediul poporului evreu, arătând cum ar trebui să se trăiască pentru a fi într-o relație apropiată cu Dumnezeu. De aceea creștinii acceptă Tanach-ul, Biblia evreiască, ca pe o descriere a modului în care Dumnezeu a lucrat cu și prin poporul evreu.

Deoarece Isus a fost evreu, creștinii consideră că istoria lor își are originea în creația originală.

În cele din urmă creștinii au numit Biblia evreiască „Vechiul Testament” (*testamentum* fiind cuvântul latinesc pentru „legământ”), propriile lor scrieri fiind numite „Noul Testament”. Acestea două formează Biblia creștină, deși creștinii nu sunt de acord cu cărțile Vechiului Testament deoarece acestea nu erau cu totul stabilite în vremea lui Isus.

Dar cum a ajuns acest personaj obscur din Galileea să fie recunoscut drept întruparea promisiunilor și scopurilor lui Dumnezeu menționate în Scripturile evreiești? Sau mai pe scurt, cum a ajuns Isus să fie numit Cristos?

Cuvântul grecesc *christos* este o traducere a cuvântului ebraic *mashiach*, „cel uns”, sau, transcriind din ebraică în engleză, „messiah”. Erau numiți mesia (unșii lui Dumnezeu) urmașii lui David, cei care îi conduseseră la început ca regi pe evrei. Dar după eșecul regilor s-a crezut că Mesia va veni doar atunci când Dumnezeu va hotărî să-l trimită pentru a aduce porunca lui Dumnezeu pe pământ. De-a lungul istoriei evreilor, au fost mulți care au pretins că sunt Mesia, astfel că și în timpul vieții lui Isus mulți au crezut că un Mesia i-ar fi putut înfrânge cu ușurință pe romanii care le ocupaseră teritoriul, restaurând regatul independent al Hasmoneenilor.

Prin urmare nu era neobișnuit ca unii oameni să poată spera că Isus era Cristos – adică Mesia cel promis. Dar apăreau două probleme majore: prima, Isus insista că el nu era o astfel de figură, iar cea de-a doua, Isus a murit crucificat, moarte rezervată de romani nelegiuitorilor, ceea ce cu greu ar fi putut fi considerată soarta unui Mesia. Cum putea o astfel de persoană să fie Cristos?

VIAȚA LUI ISUS

Este important să amintim faptul că pe vremea lui Isus nu exista iudaismul propriu-zis. Existau doar mai multe răspunsuri contrarii și diferite referitoare la întrebarea cum ar trebui un evreu să

trăiască pentru a-i fi credincios lui Dumnezeu. Viața și învățăturile lui Isus au reprezentat un răspuns la această întrebare, dar într-o manieră diferită. După ce a împlinit 30 de ani, Isus a apărut în teritoriile din nordul Ierusalimului și Palestinei ca predicator peregrin. El vorbea despre Dumnezeu ca un apropiat de cei ce îl căutau și ca unul care răsturna valorile și standardele unei lumi crude: Dumnezeu era cel care îi așeza pe săraci înaintea bogaților, pe păcătoși înaintea dreptilor, pe copii înaintea învățătorilor, pe făcătorii de pace înaintea conducătorilor și soldaților, pe cel din urmă înaintea celui dintâi. Pus să rezume învățătura sa într-o singură propoziție, asemenea altor predicatori din vremea aceea, El a spus: „Iubește-L pe Dumnezeu cu toată ființa ta și pe aproapele tău ca pe tine însuși.” Aceasta însemnând împărtășirea bunătații necondiționate a lui Dumnezeu cu ceilalți.

Credința că iubirea avea prioritate absolută a schimbat lumea imens, în nenumărate feluri. Acesta este motivul pentru care creștinii au fost adesea primii în „a le oferi celor flămânzi și însetați cele trebuincioase, în a-i îmbrăca pe cei goi, în a-i îngriji pe cei bolnavi și în a-i vizita pe cei închiși.” (Matei 25, 34-46). Aceasta fiind ceea ce Pavel numea „cea mai bună cale”: „Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.” (I Corinteni 13, 13).

Astfel că Isus nu a condus o revoltă împotriva romanilor. El pretindea că revoluția care deja începuse era existența regatului lui Dumnezeu în prezent și în viitor. Isus făcea vizibile semnele acestui regat, nu doar prin ceea ce predica ci și prin vindecarea oamenilor și iertarea păcatelor acestora. Și toate acestea fără nicio condiție: nu depindeau de respectarea legii, deși Isus respecta legea, sau de însușirea anumitor idei despre Dumnezeu. Pentru Isus deschiderea față de Dumnezeu prin credință și dragoste era fundamentală și de asemenea, la fel de posibilă pentru neevrei ca și pentru evrei, dar nu era o condiție a lucrării de tămăduire și iertare a lui Dumnezeu.

Supărător pentru evrei era faptul că Isus predica și se purta într-o manieră independentă despre care susținea că vine direct de la Dumnezeu: El realiza pe pământ lucruri pe care doar Dumnezeu le-ar fi putut face – tămăduirea bolnavilor, iertarea păcatelor și întemeierea împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Cei care l-au întâlnit pe Isus l-au privit ca pe cineva prin care lucra puterea lui Dumnezeu. Chiar și dușmanii săi au recunoscut că înfăptuia lucruri extraordinare, dar pretindeau pur și simplu că făcea toate acestea cu puterea lui Belzebut, a diavolului, pentru a-i ispiti pe evrei din adevărata lor supunere față de Dumnezeu.

Prin urmare, puterea lui Dumnezeu a fost arătată prin predicile lui Isus, iertările sale de păcate și tămăduirea trupurilor, minților și sufletelor. Isus nu a pretins niciodată că ar fi făcut vreunul din aceste lucruri memorabile prin propriile sale puteri: El a afirmat întotdeauna că acestea veneau de la Dumnezeu, pe care îl numea Părinte.

De aceea, când primii discipoli ai lui Isus l-au văzut și l-au auzit, părea că însuși Dumnezeu le vorbea prin El, dincolo de puterea omenească de înțelegere, ca în cuvintele lui Isus: „oricine m-a văzut pe mine, l-a văzut pe Tatăl” (Ioan 14, 9). Și totuși Isus vorbea *despre* Dumnezeu și îi vorbea lui Dumnezeu în rugăciunile sale, ca unui Părinte, ca unei persoane diferite. Aceasta este

Supărător pentru evrei era faptul că Isus predica și se purta într-o manieră independentă despre care susținea că vine direct de la Dumnezeu.

de fapt baza credinței creștine fundamentale și anume că Dumnezeu era în întregime prezent în persoana lui Isus, dar fără a-i distruge sau diminua natura sa umană. Vechile scrieri creștine, chiar dinainte de menționarea lui Isus în Evanghelii, exprimau credința că Isus reprezenta transpunerea în viața omenească a existenței lui Dumnezeu, fără a-i afecta natura umană. Această credință poartă numele de incarnație (din lat. *in carne*, „în carne, în trup”).

Astfel că predicile și tămăduirile lui Isus erau cu adevărat impresionante dar credința că ele reprezentau lucrarea lui Dumnezeu părea să se afle în totală contradicție cu modul în care a murit. Isus a murit pe cruce, ca un răufăcător.

CRUCIFICAREA

Cum și de ce s-a întâmplat asta? S-a întâmplat pentru că Isus insista că Dumnezeu lucra în și prin El, nu ca o figură specifică – un înger, de exemplu, sau un profet al lumii noi, ori un Ioan Botezătorul înviat după ce fusese executat, și nici chiar ca Mesia – ci, ca „fiul omului”, cum își spunea El. Această expresie nu este un titlu. În Biblie, ea are două înțelesuri: în Psalmi și Cartea lui Iov se referă la „o ființă obișnuită care trebuie să moară”. Dar în Daniel 7, este o expresie care îi desemnează pe cei sfinți, cei care și-au păstrat credința în Dumnezeu și care sunt aduși înaintea lui pentru a-și primi răsplata, „stăpânirea, slava și împărăția”.

După cel dintâi sens al Bibliei, ca Fiu al Omului, Isus a murit. Dar de ce pe o cruce? S-a întâmplat astfel deoarece Isus a plecat anume din Galileea, unde era în siguranță, la Ierusalim. Doar acolo, în Templu, marii preoți puteau hotărî dacă Isus era un predicator adevărat sau dacă se înșela în mod fundamental, reprezentând astfel o amenințare pentru Templu. Dacă Isus nu era un predicator adevărat, cuvântul lui Dumnezeu, prin spusele lui Moise (Deuteronomul 17, 8-13), era clar: trebuia ucis deoarece nimic nu putea dezbină și distruge Israelul mai rapid decât un fals predicator.

De fapt, Isus a fost adus înaintea marelui preot și acuzat că ar fi amenințat Templul, Isus a refuzat să recunoască autoritatea marelui preot și a rămas tăcut. Pentru marele preot era îndeajuns: arăta că Isus respingea autoritatea Templului, astfel că l-a dat pe mâna romanilor acuzându-l de amenințare subversivă la adresa Romei. Pentru Pilat din Pont era convenabil să sprijine autoritățile Templului pentru a menține ordinea în Ierusalim, astfel că a ordonat uciderea lui Isus.

**„Dumnezeul meu,
Dumnezeul meu,
de ce m-ai părăsit?”**

În acest fel, Isus, ca „Fiu al Omului”, a murit cu adevărat, la fel ca toți oamenii, dar se pare că la un moment dat a gândit că întreaga sa credință, cum că ar fi Fiul Omului cel despre care profețise Daniel, prin care se împlinea dorința lui Dumnezeu, ar fi fost falsă. El a strigat, chiar înainte de a muri: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?”.

Și totuși, cei ce fuseseră martorii dezolării și înfrângerii, în mai puțin de două zile au fost copleșiți de adevărul neîndoielnic că Dumnezeu nu îl părăsise pe Isus, ci îi oferise până la urmă Fiului Omului „slava și stăpânirea” într-un mod cu totul impresionant. Fuseseră siguri că Isus murise, iar acum erau la fel de siguri că era viu – că se ridicase din morți și acum se oferea să împartă cu toți oamenii victoria asupra morții.